

Tone Knez

Dolenjski muzej, Novo mesto

V prostorih Dolenjske galerije v Novem mestu je bila od 19. 8. do 1. 9. 1980 na ogled razstava pod naslovom "Arheološki plakat". Razstava, ki jo je pripravil arheološki oddelek Dolenjskega muzeja ob pomoči več jugoslovanskih in tujih muzejev, je bila prva jugoslovanska razstava plakatov z arheološko tematiko. Na njej je bilo predstavljenih 85 plakatov, od tega 50 jugoslovanskih in 35 inozemskih. Osnovni namen razstave je bil: prvič predstaviti naši javnosti čim bolj popolno zbirko jugoslovanskih arheoloških plakatov, ki so jih natisnili naši muzeji ob arheoloških razstavah v zadnjih dvajsetih letih, obenem pa za primerjavo pokazati tudi nekaj izbranih inozemskih arheoloških plakatov. Poleg fonda arheoloških plakatov, ki ga hrani Dolenjski muzej, so za razstavo podarili ali posodili svoje plakate še naslednji muzeji: Muzejski dokumentacioni centar Zagreb, Narodni muzej Ljubljana, Mesni muzej Ljubljana, Arheološki muzej Zagreb, Narodni muzej Beograd, Arheološki muzej Istre Pula, Arheološki muzej Split, Arheološki muzej na Makedonija, Skopje, Pokrajinski muzej Koper, Gradski muzej Subotica, Arheološki muzej Zadar, Steiermärkisches Landesmuseum Joanneum Graz in Prähistorische Staatssammlung München.

Arheološki plakat nasploh in posebej pri nas še nima dolge tradicije, kajti samostojne, teamtsko zaokrožene arhe-

ološke razstave so v večjem številu začeli prikazovati muzeji šele po drugi svetovni vojni, vse bolj številne pa so bile v preteklih petindvajsetih letih. V zadnjih nekaj letih pa so arheološke razstave postale pravicata moda. Najširša javnost se povsod po svetu čedalje bolj zanima za dosežke in stvaritve davno pokopanih kultur in civilizacij, katerih dediči smo mi vsi. Vzroki za tako veliko zanimanje so različni: številna izkopavanja in načrtno raziskovanje arheoloških obdobij, množica arheoloških slikanic in privlačno napisanih knjig o arheoloških odkritjih in raziskovalnih pustolovščinah, spektakularne najdbe, pa tudi iskanje smisla in vrednot v prvobitnih civilizacijah vse bolj odtujenega in manipuliranega sodobnega človeka. Omenim naj le nekatere vrhunske arheološke razstave, ki so bile prikazane v zadnjih letih v Evropi in so pritegnile velikansko število obiskovalcev: Tutankamonov grob iz Egiptovskega muzeja v Kairu, skitsko zlato iz leningrajskega Ermitaža, arheološke najdbe iz Kitajske, tračansko zlato iz Bolgarije, grob kralja Filipa Makedonskega v Solunu, razstava o Vikingih v Londonu, Halštatska kultura v Steyrju in Kelti v srednji Evropi v Halleinu na Avstrijskem.

Tudi v Jugoslaviji smo že imeli velike reprezentativne arheološke razstave kot na primer: Iliri in Dačani, Sitalska umetnost, Antični bron, Arheološki zakladi Djerdapa, Neolitska plastika, Antični teater, Prazgodovina Makedonije, Rešena arheološka dediščina Slovenije in druge. Žal pa število obiskovalcev naših razstav niti približno ne dosega števila obiskovalcev tujih arheoloških razstav, še posebej če so z drugih kontinentov.

Le poredko in v skromni obliki je tudi plakat spremljal naše arheološke razstave. Dejstvo je, da smo se pri nas

v Jugoslaviji ob arheoloških razstavah zelo pozno zavedli, kako učinkovito in pomembno vlogo ima ob razstavi spremljajoči plakat. Preseneča podatek, da smo v Sloveniji v povojnem času natisnili komaj deset arheoloških plakatov, ob tem ko smo v istem času imeli vsaj 50 arheoloških razstav. Pomen plakata je večstranski: je opozorilo in sporočilo, je tudi dokument in likovna ali tipografska kvaliteta. In ne nazadnje: dobro oblikovan plakat ima tudi svojo zbirateljsko vrednost.

V muzejski dejavnosti se še premalo zavedamo velikega propagandnega učinka ki ga ima plakat, saj je le-ta eno najbolj razširjenih in neposrednih sredstev reklame. Z obžalovanjem moramo ugotoviti, da pri naših arheoloških plakatih tako po likovni plati, kakor tudi v tiskarski tehniki precej zaostajamo za dosežki drugih evropskih držav. Pa vendar nam ne manjka niti idej niti oblikovalcev - p nasprotnem nas prepričujejo odlični plakati naših ustvarjalcev za politične manifestacije, likovne prireditve, za film in gledališke predstave - le prevečkrat pa pozabljamo, da je dober plakat tudi odlična reklama za uveljavitev naše kulturne dediščine. Res pa je tudi to, da natis kvalitetnega, večbarvnega plakta dosti stane, česar si naši muzeji skoraj praviloma ne morejo privoščiti. Idealna razstava je tista, katero pospremijo strokovno napisan in primerno ilustriran katalog, barvne razglednice in likovno kvaliteten plakat. Razstava po določenem času mine, za njo ostanejo le tiskani dokumenti in fotografije. Zato moramo pri načrtovanju razstav vztrajati na njihovi celostni podobi.

Razstava arheoloških plakatov je imela še en namen: ob pregledu in oceni desedanje bere na področju jugoslovankega arheološkega plakata vzpodbuditi tako muzejske delavce, kakor tudi naše likovne oblikovalce, da bi bolj

pogosto segali v neizčrpno zakladnico naše davnine, da bi iskali navdiha in vzore v pradavnih oblikah in okrasju pri ustvarjanju sodobnih grafičnih sporočil. Prva razstava arheoloških plakatov v Novem mestu je bila pobuda in izziv likovnim ustvarjalcem, da bi se v bodoče bolj zavzeto in studiozno lotili oblikovanja plakatov za arheološke razstave, saj po svoji tematiki nudijo skoraj neizčrpne tehnične in oblikovne možnosti izvedbe.

Dolenjski muzej ima danes najbogatejšo zbirko arheoloških plakatov v Jugoslaviji. To zbirko bomo tudi v bodoče načrtno dopolnjevali in bogatili predvsem s plakati iz jugoslovanskega prostora. Želimo urediti čim bolj popolno študijsko zbirko jugoslovanskih arheoloških plakatov, ki bo na voljo zainteresiranim raziskovalcem in v razstavne namene.

Jugoslavija ima zelo bogato arheološko dediščino, ki zavzema v evropskih okvirih zelo pomembno, v nekaterih obdobjih celo ključno mesto. Imamo številne sposobne raziskovalce in razlagalce naše najstarejše zgodovine. Veliko premalo pa smo storili /ob vseh korektnih izkopavanjih, studioznih razstavah in strokovnih publikacijah/, da bi to naše kulturno bogastvo tudi sodobnemu času primerno propagirali in ga vtisnili v zavest naših ljudi in tujih obiskovalcev. Vsako arheološko raziskovanje je integralen proces: od izkopavanja preko konzervacije in muzeološke obdelave do publikacije in prezentacije. V slednjo pa sodi tudi propagandna dejavnost. V kulturnem turizmu imajo kvalitetni katalogi, razglednice, prospekti in plakati z arheološko vsebino nadvse pomembno mesto. Opozoriti na to dejstvo, je bil naš namen.